

Luonto osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa – menetelmäkansion kehittäminen varhaiskasvattajien työn tueksi

Tuulia Koskela

Sosionomi (AMK), Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuskoulutuksen opiskelija
08/2026

Luonto on ollut osa suomalaisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjä jo pitkään, mutta sen merkitys lasten kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistajana on noussut viime vuosina vahvemmin esiin niin tutkimuksissa kuin varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa. Varhaiskasvatuksen pedagogisten tavoitteiden laadukas toteuttaminen vaatii kasvattajilta jatkuvaa suunnittelua ja lasten yksilöllisten sekä lapsiryhmän tarpeiden huomioimista. Juuri siksi kasvattajien työn tueksi tarvitaan helposti hyödynnettäviä työvälineitä.

JOHDANTO

Luonto on vahvasti osa Jämijärven kunnan identiteettiä ja Pääskyn päiväkodin toimintaympäristöä. Kunnan strategioissa on korostettu luonnon hyödyntämistä oppimisympäristönä, lasten luontosuhteen vahvistamista sekä kotiseutuidentiteetin vaalimista (Kuntaliitto, 2022; Jämijärven kunta, 2024). Olemme onnekkaita, kun kotikuntamme tarjoaa niin metsä-, harju-, maaseutu- kuin järvimaisemia unohtamatta kylänraitin kukoistavia viheralueita. Nämä kaikki ovat tavalla tai toisella ilonamme myös Pääskyn päiväkodilla, jossa pedagogiset painopisteet muodostuvat ulkona oppimisesta, luontopedagogiikasta ja eläimistä sekä kestävästä ja hyvinvointia tukevasta elämäntavasta (Jämijärvi, 2026).

Luonto tarjoaa varhaiskasvatukselle monipuolisen ja elämyksellisen toimintaympäristön, jossa varhaiskasvatuksen keskeiset pedagogiset sisällöt ja tavoitteet voidaan toteuttaa lapselle luontevalla tavalla leikkien, liikkuen, tutkien, ihmetellen ja kokien koko keholla ja kaikilla aisteilla. Luonnossa toimiminen tukee lasten kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä oppimista ja

luontosuhteen rakentumista. (Purhonen, 2021, 10–11; Fågel ym., 2021, 36–37; Jussila & Myllyniemi, 2021, 18.)

Tämä asiantuntija-artikkeli pohjautuu varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuskoulutuksessa tehtyyn kehittämispainotteiseen opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä suunniteltiin ja tuotettiin Pääskyn päiväkodin varhaiskasvattajille menetelmäkansio, jonka aiheena oli luonnon hyödyntäminen osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Tavoitteena oli tukea kasvattajien työtä pedagogisen toiminnan suunnittelu- ja toteutustyössä sekä vahvistaa entisestään luontotoiminnan toteutumista päiväkodin varhaiskasvatustoiminnassa. Artikkelissa tarkastellaan luontoa osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, kehittämisprosessia ja sitä, kuinka menetelmäkansio tukee kasvattajia pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

LUONTO OSANA VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

Kuvassa 1 on esitetty varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeiset sisällöt eli oppimisen alueet, jotka ohjaavat laadukkaan pedagogisen toiminnan toteuttamista ja vahvistavat lasten laaja-alaista osaamista (OPH, 2022, 14, 28). Oppimisen alue *Tutkin ja toimin ympäristössäni* sisältää juuri luontoon liittyvän *Ympäristökasvatuksen* osa-alueen, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, ympäristötietoisuutta ja vastuullista toimintaa sekä ohjata kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatuksessa korostuvat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. (OPH, 2022, 32–33.)

Kuva 1. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja oppimisen alueet. Kuva luotu käyttäen tekoälytyökalua ChatGPT.

Vaikka luonto korostuu erityisesti edellä mainitussa oppimisen alueessa, on sitä mahdollista hyödyntää monipuolisesti kaikkien oppimisen alueiden toteuttamisessa ja näin laaja-alaisen osaamisen vahvistamisessa. Luonto tarjoaa jo itsessään paljon mahdollisuuksia tekemiseen, leikkimiseen, tutkimiseen, yhteisiin elämyksiin ja kokemuksiin, puhumattakaan luontoon viedystä pedagogisesta toiminnasta. (Laitinen, 2021.) Luonnossa tarjolla ovat monipuoliset puitteet ja materiaalit rikkaalle oppimiselle ja se tarjoaa mahdollisuuden moneen kasvatukselliseen ja opetukselliseen hetkeen (Jussila & Myllyniemi, 2021, 18).

"Luonnossa voi oppia lähes kaiken sen, mitä sisälläkin, mutta sisällä ei voi oppia sitä kaikkea, mitä luonto tarjoaa itsessään."

Jussila & Myllyniemi, 2021,18

LUONTO OPPIMIS- JA LEIKKIYMPÄRISTÖNÄ

Hyvä oppimisympäristö tukee muun muassa lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua, leikkiä ja liikkumista sekä tarjoaa mahdollisuuksia tutkia ja oppia kaikilla aisteilla ja koko keholla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt tulee sisällyttää varhaiskasvatuksen oppimisympäristöihin. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen sekä toimivat oppimisen ja liikunta- ja luontoelämysten paikkoina. (OPH, 2022, 21–22.)

Luonto on monipuolinen oppimisympäristö, joka herättää lasten uteliaisuuden, kannustaa tutkimaan ympäristöä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppia kokemalla, havainnoimalla ja toimimalla kaikilla aisteilla. Luonnossa leikki, liikkuminen, luovuus ja sosiaalinen vuorovaikutus yhdistyvät luonnollisesti osaksi oppimista, ja samalla vahvistuvat lasten toimijuus, osallisuus, itsenäinen toiminta ja identiteetin rakentuminen. Luonnossa oppiminen on kokemuksellista ja elämyksellistä, mikä syventää oppimista sekä vahvistaa lasten empatiaa, vastuuntuntoa ja ymmärrystä ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta. (Parikka-Nihti & Ek, 2024, 78–82). Luonto tarjoaa lisäksi mahdollisuuksia esteettisiin kokemuksiin, rauhoittumiseen, palautumiseen ja myönteisiin tunnekokemuksiin (OPH, 2022, 32).

Leikki on lapselle luontainen tapa osallistua, toimia, tutkia maailmaa, käsitellä kokemuksia ja rakentaa ymmärrystä itsestään ja ympäröivästä maailmasta (OPH, 2022, 27). Leikissä lapsi toimii usein taitojensa ylärajoilla, mikä edistää oppimista ja kehitystä (Peltola, 2024, 33). Ulkoleikit ovat tärkeä osa pedagogisesti tietoista opetusta ja erilaisissa ympäristöissä ne tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia lasten oppimisen, tutkimisen ja minäpystyvyyden kehittymisen tukemiselle (Parviainen & Virkkula, 2024, 273).

Luonnossa leikkiminen tarjoaa lapselle mahdollisuuden tutkimiseen, liikkumiseen ja mielikuvituksen käyttöön. Luontoympäristön monipuoliset materiaalit, vaihtelevat maastot ja runsaat aistiärsykkeet tarjoavat mahdollisuuksia motoristen taitojen, luovuuden ja ajattelun harjoitteluun. Luonnossa lapsi saa myös kokeilla omia rajojaan turvallisesti, mikä vahvistaa onnistumisen

kokemuksia, itsetuottamusta ja pystyvyyden tunnetta. Ohjatun pedagogisen toiminnan rinnalla onkin tärkeää varmistaa riittävä aika lasten vapaalle leikille. (Vuohensilta & Vuohensilta, 2021, 26.) Kansainvälisten ulkoleikkisuositusten (2025) mukaan erityisesti aktiivinen ulkoleikki tukee lapsen fyysistä aktiivisuutta ja terveyttä, edistää kognitiivista kehitystä ja oppimista sekä vahvistaa psyykkistä hyvinvointia. Lisäksi se kehittää sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja tunnesäätelyä.

LUONNON VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN JA OPPIMISEEN

Luontoympäristö tukee lasten hyvinvointia sekä fyysisestä, psyykkisestä, kognitiivisesta että sosiaalisesta näkökulmasta. Luonnossa oleskelu lisää fyysistä aktiivisuutta ja kehittää motorisia taitoja samalla, kun se vähentää stressiä, kohentaa mielialaa, edistää palautumista, auttaa jäsentämään ajatuksia ja säätelämään vireystilaa. Yhteiset luontokokemukset lisäävät vuorovaikutusta, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja myönteisen luontosuhteen kehittymistä. Monimuotoiselle luonnolle altistuminen vahvistaa myös lasten immuunijärjestelmää ja vastustuskykyä. (Puhakka, 2024, 32–34; Suomen latu, i.a.)

Tutkimusten mukaan luonnossa tapahtuva opetus vahvistaa lasten oppimista tehokkaammin verrattuna sisätiloissa tapahtuvaan opetukseen ja parantaa oppimistuloksia riippumatta opetettavasta aiheesta tai käytetyistä pedagogisista menetelmistä. Luonnossa oppiminen lisää muun muassa lasten kiinnostusta, keskittymiskykyä, motivaatiota, itsesäätelyn kykyä ja aktiivista osallistumista. (Haukka, 2022.)

MENETELMÄKANSION SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Kehittämistyö eteni lineaarista mallia noudattaen ja dialogista keskustelua sekä käyttäjälähtöisen ja yhteiskehittämisen periaatteita hyödyntäen. Käyttäjälähtöisessä kehittämisessä korostuu tuotoksen käyttäjien tarpeet, odotukset ja tavoitteet ja yhteiskehittämisessä tuotoksen käyttäjät ovat mukana kehittämisen suunnittelu, toteutus- ja arviointityössä. Tämä saavutettiin dialogisella keskustelulla, jolla tavoitellaan yhteistä ymmärrystä avoimella keskustelulla ja kuulemalla erilaisia näkemyksiä. (Salonen ym., 2017, 61; THL, 2018; Fali ym., 2025)

Lineaarinen kehittämisen prosessi koostuu selkeistä vaiheista, joista ensimmäinen on kehittämistarpeen tunnistaminen ja ideointi (Salonen ym., 2017, 52). Vaikka luonto on jo pitkään ollut osa Pääskyn päiväkodin lasten oppimis- ja leikkiympäristöjä, henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen myötä esiin nousi tarve saada lisää tietoa, ideoita ja materiaaleja luonnon hyödyntämisestä osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Tarpeen taustalla vaikutti päiväkodin pedagogisten painopisteiden suuntaaminen entistä vahvemmin luontopedagogiikkaan ja ulkona oppimiseen. Tästä syntyi idea luoda luonnon hyödyntämiseen keskittyvä menetelmäkansio varhaiskasvattajien työn tueksi. Menetelmäkansio on työväline, joka kokoaa selkeäksi kokonaisuudeksi ja helposti hyödynnettävään muotoon toimintavinkkejä, menetelmiä ja materiaaleja. Sen tarkoituksena on mahdollistaa monipuolinen toiminta ja tukea toimintojen suunnittelua ja toteutusta arjessa.

Menetelmäkansio koottiin hyödyntämällä digitaalista Canva-ohjelmaa ja sen visuaalinen ilme on luotu tekoälytyökalulla ChatGPT. Kansio on tarkoitettu käytettäväksi sähköisesti, sillä se sisältää paljon linkkejä materiaaleihin, mutta kumpaankin toimipaikkaan toimitettiin myös tuloste saavutettavuuden ja käytettävyyden lisäämiseksi. Menetelmäkansion toteutuksen lähtökohtia olivat selkeys, helppokäyttöisyys ja monipuolisuus sekä hyödyllisyys ja käytettävyyys pedagogisen toiminnan suunnittelu- ja toteutustyössä, jotta se palvelisi varhaiskasvattajien tarpeita. Tavoitteena oli luoda materiaali, joka herättää kiinnostuksen ja innostaa ideoiden ja materiaalien hyödyntämisen arjessa.

Kuva 2. Kansion sisältöjä. Kuva luotu käyttäen tekoälytyökalua ChatGPT.

Menetelmäkansion lähtökohtana on ajatus siitä, että luontoa voidaan hyödyntää osana kaikkea varhaiskasvatuksen tavoitteellista toimintaa. Kansion sisältö koostuu teoriaosasta ja etenee materiaaleihin, jotka on jäsennetty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) määriteltujen oppimisen alueiden mukaisesti. Teoriaosa käsittelee aiheen kannalta keskeisiä käsitteitä, luontoa osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, luontoa leikki- ja oppimisympäristönä sekä luonnon lukuisia hyötyjä lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Menetelmäosio koostuu oppimisen alueita mukaillen kappaleista *luonto kielen rikastajana*, *luonto luovuuden lähteenä*, *minun ja meidän luontomme*, *luonto ihmettelyn ja tutkimisen kohteena* ja *luonto leikin ja liikkumisen innostajana*. Materiaalit on koottu kirjallisuudesta ja verkkolähteistä. Liiteosiossa on Pääskyn päiväkodin tarpeisiin luotuja materiaaleja.

MENETELMÄKANSION KOKEILU JA ARVIOINTI

Menetelmäkansio tavoitti Pääskyn päiväkodin henkilöstön elokuussa 2026. Kansion kokeilu- ja arviointijakso kesti kahden viikon ajan ja sen aikana varhaiskasvattajat tutustuivat kansion sisältöön ja hyödynsivät sitä oman ryhmänsä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Menetelmäkansion arviointi toteutettiin arviointijakson aikana anonymilla Webropol-kyselyllä. Sen avulla selvitettiin, toteutuivatko tavoitteet kansion selkeydestä, helppokäyttöisyydestä, monipuolisuudesta sekä hyödyllisyydestä ja käytettävyydestä pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteutuksen kannalta. Lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus esittää kehitysideoita ja vapaata palautetta. Kysely lähetettiin varhaiskasvatuksen henkilöstön 16 jäsenelle ja heistä 14 vastasi kyselyyn. Saatu palaute tarjosi arvokasta tietoa menetelmäkansion toimivuudesta käytännön varhaiskasvatustyössä.

Tulosten perusteella menetelmäkansio sai erittäin myönteisen vastaanoton. Kaikki vastaajat kokivat kansion tarjonneen jotain konkreettista varhaiskasvatuksen arkeen. Vastaajista 13 arvioi kansion erittäin monipuoliseksi ja 1 melko monipuoliseksi. Lisäksi 12 vastaajaa koki kansion erittäin hyödylliseksi ja 2 melko hyödylliseksi pedagogisen toiminnan suunnittelu- ja toteutustyön kannalta. Myös kansion selkeys ja käytettävyyks koettiin myönteisesti. Vastaajista 10 koki kansion erittäin selkeänä ja 4 melko selkeänä. Sähköinen menetelmäkansio arvioitiin erittäin helppokäyttöiseksi 7 vastaajan osalta ja melko helppokäyttöiseksi sen koki 6 vastaajaa.

Menetelmäkansio onnistui myös tarjoamaan uutta tietoa aiheeseen liittyen 13 vastaajalle. Kansion hyödynnettävyyttä kuvaa hyvin se, että kaikki vastaajat arvioivat hyödyntävänsä sitä myös jatkossa: 10 erittäin todennäköisesti ja 4 melko todennäköisesti. Tulokset osoittavat, että menetelmäkansiolle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin. Vapaassa palautteessa myönteisenä korostui erityisesti kansion oppimisen alueiden mukainen jäsentely ja teorian ja käytännön onnistunut yhdistäminen. Konkreettiset vinkit koettiin myös helposti hyödynnettäviksi varhaiskasvatuksen arjessa. Kehitysideana selkeästi esiin nousi

se, että menetelmäosion materiaalit olisi jaoteltu lasten ikätason mukaisesti. Tämän koettiin helpottavan ja nopeuttavan ideoiden poimimista juuri oman ryhmän toimintaan. Kansion materiaalit ja toimintaideat on tarkoitettu sovellettavaksi lasten ikä- ja kehitystason mukaan, joten tässä vaiheessa kehitysidea jäi mahdolliseksi jatkokehittämisen kohteeksi.

LOPUKSI

Tässä asiantuntija-artikkelissa tarkasteltiin luontoa osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja aiheesta kootun menetelmäkansion hyödyllisyyttä varhaiskasvattajien työn tukena. Kyselystä saatu palaute osoittaa, että menetelmäkansio työvälineenä tukee kasvattajien työtä pedagogisen toiminnan suunnittelu- ja toteutustyössä. Kasvattajat hyötyvät työssään materiaalista, johon on koottu aiheeseen liittyvää tietoa ja käytännön vinkkejä selkeästi jaotelluksi kokonaisuudeksi. Menetelmäkansio vastaa juuri tähän tarpeeseen. Tiivistetty teoriaosa, jossa keskeiset käsitteet määritellään, toimii helposti sisäistettävänä johdantona aiheeseen ja selkeän jaottelun mukaiset toimintavinkit, ideat ja materiaalit ovat varhaiskasvatuksen arkeen helposti vietäviä käytännön työkaluja. Tässä kehittämistyössä kootun menetelmäkansion teoria ja käytännön vinkit tukivat toisiaan siten, että kasvattajilla on saatavilla helposti hyödynnettävä kokonaisuus luontopedagogiikan ja ulkona oppimisen toteuttamiseen monipuolisesti ja lapset pääsevät nauttimaan rikkaasta toiminnasta ulkona ja luonnossa.

Kuva 3. Menetelmäkansion materiaali käytössä aamuhetkellä ulkona.

Menetelmäkansion linkki: <https://canva.link/ikhcfinc0zz58du>

LÄHTEET

Fali, I., Leppänen, S. & Kurki, J. (2025). *Käyttäjälähtöinen kehittäminen – innovatiivisen tuotekehityksen perusta*.
<https://www.karelia.fi/2025/05/kayttajalahtoinen-kehittaminen-innovatiivisen-tuotekehityksen-perusta/>

Fågel, R., Kuivanen, S., Leppänen, L., Markov, H., Mettänen, S., Rathgeber, S. & Soininen, S. (2021). 12 hyvää syytä lähteä luontoon. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona – luontotoiminnan käsikirja*. (s.36–37) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Haukka, A. (2022). *Luonto oppimisympäristönä vahvistaa oppimista*.
https://www.luontokoulut.fi/ulkona_oppimisen_hyodyt/

Jussila, V., & Myllyniemi U. (2021). Luontopedagogiikasta ulkoilmapedagogiikkaan. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V., & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona – luontotoiminnan käsikirja*. (s.18–19) Sykli.
<https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Jämijärven kunta. (2024). *Jämijärven kunnan strategia vuosille 2026–2029*.
<https://jamijarvi.fi/wp-content/uploads/2026/01/Jamijarven-kunnan-strategia-vuosille-2026-2029.pdf>

Jämijärvi. (2026). *Elinikäisen oppimisen perusta – Pedagogiset painopisteet*.
<https://jamijarvi.fi/sivistys-ja-kasvatus/varhaiskasvatus/>

Kansainvälinen ulkoleikkisuositus. (2025). *Position statement on active outdoor play*. <https://www.outdoorplaycanada.ca/wp-content/uploads/2026/03/The-2025-AOP10-Position-Statement.pdf>

Kuntaliitto. (2022). *Jämijärven laaja hyvinvointikertomus 2021–2025*.
<https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/13601916166>

Laitinen, T. (2021). *Pikkujalat luontoon liikkumaan ja leikkimään*.
<https://www.suomenlatu.fi/latu-ja-polku/pikkujalat-luontoon-liikkumaan-ja-leikkimaan/>

Opetushallitus (OPH). (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10287888>

Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). *Onni olla ulkona: Luonto- ja kestävyyskasvatus varhaiskasvatuksessa*. Santalahti.

Parviainen, P., & Virkkula, O. (2024). Ulkoleikit – Pedagogiikan ytimessä uteliaisuus, tutkiminen ja innostuneisuus. Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.), *Leikin lumoa – käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. (s.257–275). Santalahti.

Peltola, M. (2024). Kehitys, toimijuus ja aikuisen rooli 3–5-vuotiaiden leikissä: Leikin moniulotteinen arvo. Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.), *Leikin lumoa – käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. (s.33–50). Santalahti.

Puhakka, R. (2024). Luonto lisää lasten hyvinvointia ja terveyttä. Teoksessa Parikka-Nihti, M., & Ek, T., *Onni olla ulkona: Luonto- ja kestävyyskasvatus varhaiskasvatuksessa*. (s.32–34) Santalahti.

Purhonen, L. (2021). Ulkona toimiminen syventää oppimista. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona – luontotoiminnan käsikirja*. (s.10–11) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T., & Kinos, S. (2017). *Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa*. Turun ammattikorkeakoulu.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/817817/isbn9789522166494.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Suomen latu. (i.a.). *Ulkoilun hyvinvointivaikutukset*.
<https://www.suomenlatu.fi/ulkoilun-hyvinvointivaikutukset/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2018). *Yhteiskehittäminen*.
<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/yhteiskehittaminen>

Vuohensilta, A., & Vuohensilta, T. (2021). Vapaa leikki liikuttaa. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V., & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona – luontotoiminnan käsikirja*.

(s.26) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>